

ga je razumela. Pobožala mu je roko in da bi navrnila njegovo misel drugam, ga je vprašala: „Ali si govoril z ono ... z Marijo?“

V resnici: Logar je hipoma pozabil Segulina. Pred njim je vzplaval mučni prizor, ki ga je še iz spomina stresel do mozga.

„Govoril.“

„Kaj je rekla?“

„Divjá. Noče slišati o tem. Noče, da bi vračal dolg ... na drug način. Ona je kupila mene ...“

Molk. Slavec je pel. Srci sta utripali.

„In kaj boš storil?“

„Ti me vprašuješ to?“ se je zavzel. „Vse je odloženo ...“ In čez nekaj hipov: „Bojim se, da te bo nadlegovala s pismi ali z obiski.“

Dori sta dobro deli njegova pažnja in skrb. Položila mu je glavo na roko kot ljubek otrok.

„Tako čudno je na svetu“, se je Logar znova pogreznil v čuvstvovanje. „Marija, Segulin, ti in jaz: štirje ljudje, ali samo dva sva lahko srečna. Tako je v malem, tako je tudi v velikem. Pa se čudimo, da je vojna. Drugi pa se čudijo nam, ki se bojujemo drug za drugega, za srečo, zmagujemo in podlegamo ...“

Govoril je o skrivnosti življenja. Nato o vojni, o ječi, o zlih silah, ki so izven naše volje in moči in nas stró kot kolo mravlje. „Ta minuta je še najina. Kaj bo jutri? Ostanе nama samo vera drug v drugega do tistega dne, da bo zopet odločala samo najina volja ...“ Dora ga je poslušala. Še nikoli ni tako lepo govoril. Besede so ji kapljale zdaj sladke, zdaj grenke v srce. Bolesten vzdih je bil njen pritrdjuoči odgovor ... Ko je Vinko končal, se je za hip zdelo, da je ta večer solnce za vekomaj zatonilo.

(Dalje prihodnjič.)

JANEZ S PADEŽA

JOŽE KRANJC

I

Da se je Janez Pogačnik napotil v Ljubljano kruha iskat in svojo usodo izpolnit, ni toliko vzrok bajta in tista ped zemlje okrog nje, kakor dejstvo, da se je njegov oče obesil. Pravili so, da ga je obsedlo, kar pa ne bo povsem držalo. Oče je bil namreč precej pameten, razen, kadar se je napil. Tedaj je silovito razsajal. Včasih je svojo ženo, Janezovo mačeho, pretepel, čemur je sevé bilá tudi sama nekoliko kriva, ker

ni znala o pravem času držati jezika za zobmi. In tako se je morda v nepremišljeni naglici tudi sam nase ujezil in se poslal na drugi svet.

Takoj po pogrebu (če se more tisto naglo zakopavanje imenovati pogreb), ko se je Janez vrnil v bajto, je začela mačeha mahati z nekako listino po zraku in na dolgo in široko dopovedovati, da je sedaj ona lastnica vsega, da pa se Janez vseeno lahko udinja pri njej, ne bo ga podila, čeprav ne bo na svojem spal. Janez, suh in koščat, poraščen s trdimi lasmi, je nekaj časa začudeno poslušal, strmel je s svojimi velikimi sivimi očmi, ko da ne razume, kmalu pa mu je bilo dovolj, pridušil se je in pomolil mačehi pest pod nos. To je mogoče storil z dobrim namenom. Pa je imel predolgo roko in je zadel mačeho v čeljust. Ta se sevé ni smejala. Jela je kričati o ubijalcih in da jabolko ne pade daleč od drevesa, o sodrgi in sodniji. Janez kar do besede ni mogel. Pljunil je, se obrnil in odšel. Mislil si je: Hudič babji, kakšna je. Grem pa drugam, do smrti bom že živel.

In tako se je napotil s Padeža, majhne vasice v hribih, proti Ljubljani. Poldrugo uro hodá je imel do železniške postaje. Tam pa je nekaj časa računal, nato pa je kar peš šel naprej, češ, voda ne gori, pet ur pešhoje pa tudi ni nič.

Res, nekoliko ga je skrbelo. Kruh ne leži na cesti, saj ni kamen. V mestu ni oranja, tudi hoste ni, da bi jo trebil, niti košnje, niti mlatve. Da bi se pa vrnil? Nak, če ga takoj hudič vzame. Taka baba!

Jezno je suval s palico ob tla, da je kamenje kar letelo izpred njega. Saj bi jo kar udušil, kačo nemarno, če bi venomer regljala vanj. Seveda, z očetom, to pa. Večkrat sta skupaj pila. Deset Borovničanov sta pretepla, ko so ju zmerjali, da sta hribovca. Ampak takó!

Janez je hodil kar naravnost po glavni cesti. Ravnina pred njim se je razgrinjala, tu ali tam je ležala na njej bela lisa, voda, nad jarki pa so dremale črne lehe in dihale meglo.

Visoko je stalo solnce, ko je Janez prestopil most, ki pelje čez umazano Ljubljano. Ob cesti so že stale hiše, ena pri drugi. Tramvaj je vozil. Vse polno ljudi je bilo.

Ni šment, da bi dela ne dobil.

2

Pred rumeno cerkvijo, ki je z dvema kamenitima prstoma kazala v nebo, je obstal. Iz treh ulic, ki so se stekale na trg, se je zlivalo življenje avtomobilov, kočijažev, kmetijskih voz, motorjev in črna reka ljudi, ki se jim je neznano kam mudilo.

Janez je obstal na sredi in si z ruto obrisal obraz.

— Na, zdaj sem pa tukaj!

Ogledoval se je okrog in se ni brigal dosti za jokanje trobent.

Stal je in se zamislil:

— Kam naj se zdaj obrnem za delo, vraga. Koga naj vprašam, ko jih je toliko!

Marsikdo se je obrnil vanj. Pogledal ga je in se nasmehnil dolgi, sključeni postavi, klobuku, ki je ležal na Janezovi lobanji, da so lasje štrleli na vse strani ali pa rdeči ruti, s katero si je brisal pot.

Nazadnje ga je opazil stražnik, postaven mož, ki mu je pod velikimi zobmi skrbno rastla črna brada. Stopil je k njemu, se malce nasmehnil, še malo povprašal, mogoče se celó nekoliko ponorčeval, potem pa je poslušal Janezovo zgodbo. Ta je opletal z rokami in dopovedoval vse, kar se mu je zgodilo, končno pa je izjavil:

— Tu sem, pa ne vem kam.

In tako se je zgodilo, da mu je stražnik nasvetoval:

— Kar v borzo dela!

Komaj je Janez razumel, kaj je to. Stražnik mu je, kolikor mogoče natančno opisal to čudno stvar, ki trguje, kakor je rekel, s človeškimi rokami, kupci so oni, ki delavce potrebujejo, prodajalci pa tisti, ki dela iščejo.

— In teh je več! je dodal in se namuznil, Janez pa jo je že mahal v smeri, ki mu jo je povedal prijazni stražnik. Nekam nerodno je hodil. Kaj ne bi, ko pa so bila tla tako gladka kakor doma v kuhinji, kjer so iz cementa.

Borza dela.

3

Janez je našel hišo in vhod. Ropotaje je štokljal po treh kamenitih stopnicah. Pritisnil je na kljuko. Vrata so se odprla. Obstal je na pragu.

Težak vzduh se mu je zatlačil v sapnik. Soba je bila namreč polna ljudi. Starih, mladih, celó otroci so bili vmes. Nekateri so sedeli na stoli, drugi so čepeli. Mnogo jih je bilo, ki so stali v gručah in se glasno prepirali za bogve kakšno stvar.

Janez je gledal. Nečesa se je ustrašil. Najrajši bi bil pobegnil, kakor da ga je usoda opomnila. In morda bi bil res to storil, da ni majhen, postaren mož, ves rumen v obraz, med kašljem zakričal vanj:

— Zapri no vrata, hudič! Kakor da se boji, da bi se prehladil.

Brž ga je ubogal Janez. Vstopil je, snel klobuk z glave in skrbno zaprl vrata za seboj. Sprva ni vedel, kaj bi. Mislil je in mislil, nato pa se je obrnil k enemu:

— Ali tu dobim dela?

Skoraj gotovo pa je pri tem vprašanju zardel, ali pa se kako drugače neprav obnašal. Kajti brž so postali vsi pozorni nanj, obkrožili so ga in jim je moral pripovedovati vso svojo povest.

Začeli so se krohotati. Nekateri so se lomili v pasu, drugi so se tolkli ob kolena. Eden se je celo oglasil:

— Grešniki, nedolžna duša je prišla med nas!

Janez je nekaj časa čemerno gledal. Ampak ni se ujezil. Še sam se je začel smejati in je v smehu dodal:

— Res je, prekletu sem jo sunil v čeljust!

Kmalu so ga seznanili z redom. V zadnji steni je bila linica. V nji so se svetili rdečkasti lasje mladega, debelušnega gospoda, ki menda ni imel preveč dela. Nekaj časa je namreč gledal v sobo, nekaj časa pa v nasprotno stran.

Janez je vprašal: — Ali ta daje delo? in že se je rinil proti okencu.

— O, daje. Ampak poredko, mu je raložil neki starec in se mu postavil s prsi nasproti, ko da mu hoče ubraniti, da bi prišel preblizu line.

— Še več pa jih pride od tamle! je zaklical mlad, nekako petnajstleten fant in je pokazal na vrata, skozi katera je bil prišel Janez.

— Kdor potrebuje delavcev, pride kar sam sem.

— Saj nas je dosti! so raztolmačili drugi.

Janez pa je rekel: — Aha! in pazil, da je z enim očesom bedel nad lino, z drugim pa nad vrati.

Medtem so nekateri začeli peti, hrup je spet naraščal in morda bi takó Janez stal do večera, da se niso nenadoma odprla vrata.

Prikazal se je lepo oblečen gospod, v kratkih hlačah, s pipico v ustih in čepico na glavi.

Vsi so potihnili. Čulo se je le dihanje in pridržan kašelj. Zavladala je napetost v vseh telesih. Mišice so se skrčile, oči so zastrmele v novo-došleca.

Gospod je vzel pipico iz ust. Odkašljaj se je (zrak mu je menda šel na pljuča), nato pa je dvignil roko in zaklical počasi, poudarjajoč vsako besedo:

— Rad bi . . . močnega . . . delavca!

Ko da je udaril blisk, je biló konec miru.

Začeli so se prerivati. Pridušati. Cigarete so padale po tleh. Vsi so silili k izhodu. Suvali so se med seboj, klobuki so zaplesali po zraku.

Ramena so se zadevala.

Komolci so se odrivali.

Pesti so suvale.

Klici. Vpitje.

— Jaz! Jaz!! Jaz!!!

Janez je nekaj časa stal in strmel. Nato pa je polagoma jela lezti vanj jeza. Kar tako, sam ni vedel, zakaj. Jel se je razburjati. Nenadoma pa se je pridušil, zapel suknjič in raztegnil roke. Ko da je obseden, je začel škripati z zobmi in že si je delal pot s svojimi jeklenimi pestmi. Nekoga je prijel za ovratnik in ga prevrnil. Takoj nato je zgrabil dva in ju zavrtil, da mu je v eni roki ostal kos srajce. Mladiča, ki si je tudi delal gaz, je prijel od zadaj, ga dvignil in ga vrgel čez ostale. Suval je čimdalje bolj jezno. Udaril je še ob dvojce prsi, ki so se mu postavile v bran in že je ves rdeč obstal pred gospodom. Stegnil je roko in ga lopnil po rami, češ, pa sem pri tebi. Nato je nakratko izjavil: — Tu me imate! in se nekam prijazno namuznil.

Gospod se je za spoznanje nasmehnil, potem pa je ukazal: — Pojdite z menoj!

In je šel.

Janez je stopil na prag. Obrnil se je in ljubeznivo povedal: — Pa zbogom!

Tako je dobil delo pri trgovcu z lesom in se spet za korak približal svoji usodi.

4

Vse popoldne je skladal deske.

Pri delu se mu ni nič kaj poznalo, da je vesel, ker je dobil službo. Zamišljeno je uravnaval skladovnico, vsako desko je pogledal in potežkal, toda misli so mu uhajale na Padež, na gozdove, ki oklepajo vas, zelene trate, rojstno bajto, podzemeljske jame in prepade in kar z jezo si je brisal pot s čela, v katero je z vso silo pritiskalo solnce.

— Je že res, si je nenadoma dejal, to je lep denar, dva kovača na dan, ampak!

Ampak!

In nazadnje, kje bo spal to noč? V mestu ni skednjev, da bi se človek zaril v seno ali slamo na podu. Sobe so gotovo drage. In mordá še tako lepe povrhu, da človek ne vé, kako bi hodil po njih.

Začelo ga je skrbeti.

Hudiča, gospodar bi mi vendar lahko dal kak kotiček, da se zlek-nem čez noč.

Zavoljo tega ni čudno, da je povprašal svojega pomagača Tineta, ki je bil tudi najet za par dni in se je vedno motovilil med deskami, ko da se izogiblje prehudega solnca:

— Ti, poslušaj, kaj praviš, kje bi spal bolj po ceni?

Tine se je zarežal.

Majhen, suhljat, s popolnoma drobnimi lisičjimi očmi, ki so mu ležale globoko v votlinah, se je naslonil na desko in zvito ogledoval Janeza, ko da hoče presoditi, s kom ima opraviti. Ko je bil s svojo sodbo menda na jasnem, je rekel:

— To je malenkost. Spiš ko baron, pa plačaš en drek, dva dinarja za noč. In še dekleta pridejo včasih k tebi, če si čeden in znaš.

Pristopil je k Janezu in ga bogve zakaj še enkrat pogledal, nato pa privlekel iz žepa košček stekla, ki je biló nekoč zrcalo, se ogledal in se zadovoljno nasmehnil.

Janez je kar molčal.

Tine pa je nadaljeval:

— Res, za dva dinarja. Sicer nas je več tam. Pisana družba, hudič. Dalmatinci, Kočevarji. Tudi kakšna taka je včasih vmes. Ampak (pomežiknil je), pošten človek ostane zmerom pošten. Kam pa češ iti drugam?

Janez je kar strmel. Toliko, da jih spi tam? Takih? Nak, tega pa ne!

Tine pa je vedel natanko, kaj se godi v Janezu, zato je prigovarjal:

— Ali boš plačeval dva kovača za spanje? Kaj boš pa jedel, hudič? Bodi pameten! Prideš pa greš, kdo te ima za mar! Dva dinarja! Osemnajst ti jih ostane, pomisli! Pa življenja se boš navadil. Ti si s hribov, ne poznaš manire in takih ongà. Pa prihranil si boš, hišico si boš kupil, hm ...

Stopil je tik k Janezu in ga skoro šepetaje vprašal:

— Ali že imaš punco?

Janez je zardel in odkimal. Kako bi jo imel pri svojih devetnajstih letih, ko so že vse oddane in ga nimajo za mar. To še pride!

— Jo boš pa dobil, beži no, beži, tak fant! je dodal Tine. Janez pa je postal mehkejši.

In ko sta zvečer šla skupaj stran, je Janez začudeno gledal, kako Tine na vsem lepem nese štiri deske s seboj.

— Kam pa s tem? se je oglasil.

— Kam! je vzkliknil Tine. — S seboj!

Janez je skimal z glavo: — Saj ni tvoje!

Tine pa je rekel: — E, kaj! in je zamahnil z roko.

(Konec prihodnjič.)

mišljeni intriganti, kakršen je v veliki meri tudi Shakespearejev Jago. Dostojevskij je v tem finejši in globlji, toda tudi v marsikaterem njegovem delu živi kak *diabolus ex machina*, kakršen je na primer mlajši Verhovenski v „Besih“ in Smerdjakov v Karamazovih. Vrh tega so vsa njegova dela nenavadno razumljiva in razložljiva. Vselej in na vsakem mestu si lahko točno odgovoriš — zakaj, kam in čemu. Tudi njegove osebnosti se zde sestavljene z velikanskim psihološkim razumevanjem in spoznanjem, toda sestavljene in opisane in le redko ustvarjene. So kakor celote njegovih umotvorov — umljive do kraja in niso skrivnosti.

V tem svojem ideološkem in življenjsko kritičnem načinu pa je Dostojevskij genialen pojav, ki že petdeset let fascinira svet s svojo globino in psihološko tajnovitostjo. S temi lastnostmi je pomembno poglobil v evropski kulturi poznanje človeške duše in razširil vsej literarni umetnosti delokrog. Pri njem so se učili in šolali duhovi kakor Nietzsche, S. Freud in se je inspirirala neštetilna množica pisateljev vseh narodnosti.

JANEZ S PADEŽA

J O Ž E K R A N J C

5

(Nadaljevanje in konec.)

Tista hiša je ležala izven mesta, skoro na samem. Spodaj so bili ti-le prostori: gospodarjevo stanovanje, sobica točajke, klet, drvarnica in vinotoč. Zgoraj pa je bilo podstrešje, po katerem je biló nastlano seno. To podstrešje je gospodar oddajal vsakomur, ki mu je plačal dva dinarja za noč. Vsak večer jih je spalo kakih dvajset, ki so, če so imeli kaj božjega v žepu, še pili spodaj v vinotoču. Točajki, precej čedni deklici, je biló ime Angela.

Tu sem je torej Tine privedel Janeza. Ko se je vrnil izza hiše, kamor je postavil deske, namenjene gospodarju, je Janeza, ki se je nekam obotavljal, pahnil v točilnico. Že pri vratih je namignil Angeli, ki se je dolgočasno naslanjala na mizo.

Janez je boječe voščil dober večer in vrtel klobuk v rokah, Tine pa je koj raztolmačil:

— Tale bo spal tu, jaz sem mu nasvetoval, daj mi torej čašico grenkega!

Stopil je k nji in jo vščipnil v stegno. Ona se ni ujezila.

Nato se je obrnil k Janezu, ki je bil obstal pri vratih: — Bodi domač pa sem stopi!

Angela se je dvignila in se pretegnila, da so ji prsi zalile rdečkasto bluzo. Priliznjeno je pogledala Janeza, ki se je iz neznanega vzroka trudil, da bi svoje trde lase spravil s čela.

— Bližje, bližje! se je nasmejala. — Bo bolj toplo, je dodala, čeprav je biló zadušno vroče v sobici.

Janez je ubogal. Nerodno je stopil do mize, zagoltal nekaj nerazumljivega, potem pa je izustil: — Nu, pa dajte pol litra!

Angela ga je pogledala izpod oči. Mimogrede je svojo roko položila na njegovo, da je postalo Janezu kar vroče pri srcu. Nekaj neznanega se je razlilo vanj, nekaj slastno težkega je pritisnilo ob njegovo srce. Zardel je in dejal: — 'akrament! pa izpraznil kozarec do dna.

Ker sta si natočila tudi ona dva, ni čudno, da je Janez naročil še mero.

Angela se mu je zdela čimdalje bolj lepa. Zazrl se je v njene oči, ki so motno gorele, pogledal je na njen vrat, ki je bil okrašen z rdečimi koravdami, niže pa si ni upal.

Angela pa ga ni molče gledala. Spraševala ga je to in ono, dokler ga ni razmajala in je on povedal vso zgodbo svojega prihoda od začetka do konca. Ona se je smejala, da so ji solze tekle po licih in mu je kakor slučajno položila obe roki na rami, skrivaj pa pomežiknila Tinetu.

Janez tega ni videl. Toda silno ga je prevzelo, ko je Angelina roka zabožala po njegovem obrazu. Široko je odprl oči in nekam hlastajoče zatrdil:

— Hudič, ti si pa res čedna!

Tine je skrivaj božal Angelo po hrbtu. Hotel pa jo je objeti okrog pasu. To bi se mu posrečilo, če bi tisti trenotek ne vstopil gospodar, zaljubljen možak, z drobnimi, zalitimi očmi in ogromnimi brki pod nosom. Zakašljaj je. Tine se je obrnil in vprašujoče pogledal.

Gospodar je z zamolklim glasom dejal: — Žganje boš nesel v mesto.

In ko je Tine stopil k njemu, je gospodar še dodal: — Glej, da te ne dobé!

In sta odšla.

Tako sta ostala Angela in Janez sama. Kaj se je zgodilo?

Nič prav za prav.

Janezu je nenadoma postalo nerodno. Sramežljivo se je prestopal z ene noge na drugo in si drgnil obraz z dlanmi. Včasih si je brez vzroka segel v lase. Kar smešen je bil, ko je poskušal pogledati Angeli v oči, pa si ni upal. Ni vzdržal.

In morda bi navsezadnje ne bi biló nič hudega, če bi se Angela ne naslonila na komolce, pogledala v Janeza in rekla:

— Zakaj ste pa tako tihi?

Janez je sprva nekaj nerazumljivega zamrmral. Ko pa je ona le tiščala vanj, ga izpraševala in bodrila, je Janez skoro kričé iztisnil iz sebe:

— Všeč si mi!

Nato pa ji je obrnil hrbet in kar ničesar več si ni upal reči.

Angela pa se je smejala.

6

Soba se je napolnila.

Delavci. Dekleta, bog ve odkod. Krošnjariji. Harmonikar.

Vino.

Vino. Vino.

Petje. Vriskanje.

Vmes smeh Angele, ki je točila.

Janez se je stisnil v kot. Skrivaj je pogledoval Angelo, ki ga ni imela več za mar. Neki študent ali kaj, boljše oblečen človek, se je muzal okrog nje in ji nekaj šepetal v uho. Ona se je smehljala.

Hudičeva reč, si je mislil Janez. Takole je pa res hudo dekletu. Vsak se lahko obregne vanjo, ona pa se mora celó smejati.

— Zagodi, berač! je nekdo zavpil.

Polka.

Gostje so udarjali z rokami in poskušali peti.

Medtem je oni človek pograbil Angelo in se ž njo zavrtel po podu.

Gostje so vpili.

Krilo je vihralo po zraku. Svilene nogavice so se svetile. Angela je metala glavo semintja. Zmigavala je z rameni in se zibala v bokih.

Človek ji je šepetal v uho: — Koliko?

— Pet kovačev! je malomarno odgovorila, z grudi pa je prisluhnila ob njegove prsi.

— Kje? ji še dejal in kar zobe je stisnil, ko da ga tlači strast.

Mimogrede mu je šepnila:

— Ko bo konec, pri zadnjih vratih. Odprto bo.

In že sta se stiskaje vrtela dalje.

Janez je gledal. In pil.

Prokleta, si je mislil. In nekam težko mu je biló. Kakšna deklina, samo življenje! In kar takole mora plesati, čeprav ji najbrže ni prav. In kar na vsem lepem se je spomnil Tinetovih besed: nevesta, hišica, dom.

Pa bi jo popeljal naravnost skozi Borovnico, mimo cerkve svete Marjete, pa še mimo Švigljeve gostilne navkreber. Zavriskal bi in

svatje bi zapeli, starešina pa bi mahal s pisano palico... Saj bi se še mačeha razmajala. Kdo ve, če te ima ona prav v obeh rokah? In bi bil spet doma, pa na dnino bi hodil povsod po Menišiji, žena pa bi mu nosila jesti, bolj bi se brigala zanj kakor se je oče in — —

Janezu je nenadoma postalo toplo pri srcu: — Prava mati mi bo. Rada me bo imela zares! Saj tole življenje v gostilni res ni nič.

Kako ga je pobožala prej, kakor da je hvaležna za dobro besedo.

Prva je, ki je bila dobra ž njim.

Vse se mu je zmedlo pred očmi.

Vstal je.

Gledal je pa je spet sédel nazaj.

Pa ga je le gnalo.

Spet se je dvignil.

In prav, ko je harmonika zadnjič zacvilila, je stopil naravnost k Angeli, ki je že stala pred sodi.

Oprijel se je mize z obema rokama kakor da se boji, da bi pal.

Pogoltnil je. Nato je začel:

— Angela, všeč si mi!

Ona ga je pogledala od strani in je malomarno, a s pretiranim začudenjem rekla:

— A? Res??

Janez ni opazil pretiranosti v Angelinem glasu. Prikimal je:

— Res, res! Rad te imam.

Angela se je z vsem obrazom okrenila k njemu. Kolikor mogoče nežno je vzdignila in obrnila oči proti stropu ter sklenila roke:

— Kakšna sreča zame!

Janez se je sramežljivo nasmehnil, kajti dobro so mu dele take besede. Stegnil je roko in položil svojo dlan na Angeline prste.

— Veš, je nadaljeval, vzamem te!

Angela se je za spoznanje nasmehnila in ozrla okrog, kakor da bi rada videla koga v bližini. Že precej glasneje je odgovorila:

— Ah res..., pa si res dober!

V njenih besedah pa je bilo čutiti zasmeh.

Nato je našobila usta in nekoliko sklonila glavo, ko da jo je sram, pa je rekla:

— Ampak nič nimava. Ne ti, ne jaz!

Janez se je nasmejal. Popraskal se je po golem vratu in jo potolažil:

— O! Nič se ne boj! Bom že mačeho za bajto prekanil. In, je zadovoljno pristavil, pa zaslužil bom!

Angela je z žalostnim glasom dodala:

— Smejali se nama bodo tu v Ljubljani. Kdo pa vé, da imaš hišo!
Ozrla se je po sobi, kjer so plesali, in se zagledala v uro na steni.
Takoj nato je zavzdihnila:

— Ko bi vsaj uro imel! Fant mora vendar imeti svojo uro!

Janez se je nekoliko odmaknil in se dobrodušno začudil:

— Uro?

Angela je odgovorila:

— Mendá! Pobožala je njegove prste. — Kakšen ženin pa bi bil, če bi ne imel ure.

In takrat — zdi se tako — je Janez razumel. Globoko je dihnil vase, si nategnil jermen pri hlačah in si popravil suknjič, ki mu je visel čez rame. Potem pa je udaril po mizi:

— Pri moji duši, da si jo kupim! Boš že videla!

Kar brž se je odpravil spat.

Angela pa se je smejala in skimavala z glavo. S kazalcem pa je pokazala na svoje čelo in se ozrla okrog, ko je Janezov široki hrbet izginil skozi vrata.

7

Janez je od tistega večera vsako opoldne, ko je bil prost, hodil po mestu. Ustavljaj se je samo pred zlatarnami in urarnami, gledal je cene in mislil:

— Petsto dinarjev za uro, to je preveč. Ura je ura. Kdaj toliko prihranim? Predolgo bo. Bogue, če bi Angela čakala.

Pil ni več. Včasih je samo za trenutek vstopil v točilnico. Kar pri vratih je pokimal Angeli, pomežiknil je, češ, saj si lahko misliš, kmalu bom imel uro, saj me razumeš, ona pa ga je mimogrede pogledala in se nasmehnila kot vsakemu.

Nikomur ni razodel svojega načrta. Tudi Tinetu ne, ki ga je bil gospodar spodil, ko ga je nekoč zasačil pri tatvini.

Skrbno je spravljal dinar za dinarjem pri gospodarju. Po nekaj tednih je proti večeru prosil za dopust.

Šel je in kupil uro.

Uro za stodvajset dinarjev.

8

Že v mraku je prišel domov. Šel je, kakor po navadi, naravnost na podstrešje. Slek se je in legel. Mislil je: sedaj je doli vse polno ljudi. Na vse zgodaj bom rajši šel. Ko bova sama. Pa ji bom pokazal.

Vzel je uro iz škatlice in jo ogledoval.

Lepa stvarca to.

Ni sicer bilá rumena. Bela je bilá, ko da je iz srebra. Kazalci so se svetili v temi.

Prekladal jo je iz roke v roko. Navijal jo je. Polagal jo je na ušesa in poslušal: tik tak, tik tak...

Pa jo imam. To bo gledala punca, kar pod nos ji bom pomolil. Kaj bo neki rekla? Vesela bo. Seveda!

Neznanska zadovoljnost mu je polnila srce.

Zdaj je devet.

Še sedem ur, pa bom vstal in ji bom pokazal.

Saj je imela prav.

Nič ne bo treba gledati na zvonike. Pogledaš, pa veš!

Janez se je smehljal sam vase, ko je gledal to dragoceno stvar. Sedel je. Komaj je čakal, da pride kdo, ki mu bo povedal o svoji sreči.

Zunaj se je medtem zblačilo. Po strešnikih in opeki so udarjale kaplje. Semtertja je zagrmelo.

Bog se krega, si je rekel Janez, in že je hotel leči, ko je zaškripalo v temi.

Janez je vprašal:

— Kdo je?

Tine se je prijazno oglasil: — Jaz!

Janez se je razveselil.

— Kar tu lezi, je dejal in skrivnostno dodal: — Ali veš, koliko je ura?

Tine se je počasi približal.

— Kaj meni mar ura, je godrnjal. Saj je vseeno! Povej mi rajši, ali imaš kaj denarja. Suh sem!

Janez pa ni poslušal. Prijazno je rekel:

— Pol desetih je, le poglej, na moji uri se vidi!

In že je pomolil Tinetu uro pred oči. Ta je ostrmel. Gledal je v svetleče kazalce, v svetle številke, v bleščečo reč, ki se je svetila pred njim. Začudil se je:

— Ti imaš uro?

Silno dobro se je zdelo Janezu, ko je opazil Tinetovo začudenje. Začel je praviti, kako je hranil, kako jo je hodil gledat, kako jo je kupil. Pa da misli še na verižico.

Le nečesa ni povedal: zakaj jo je kupil.

9

Ponoči. Podstrešje je bilo polno. prenočnikov, ki so prišli, medtem ko je Janez zaspal. Sedaj se je v spanju smehljal. Kdo ve, kaj se mu je sanjalo.

Tine se je nenadoma dvignil.

Sédel je.

Nekaj časa je prisluškoval.

V ušesa mu je udarjalo trkanje dežja. Slišal je tudi sopenje svojih tovarišev. Najbolj jasno pa je čul Janezovo dihanje.

Sedaj je čas, je mislil. Čemu mu bo ura? Živel je brez nje in brez nje bo lahko živel poslej. Kokaina že par dni ni bilo, da bi ga tihotapil. Na žganje so strožje pazili. Dela ni biló. Živeti pa se vendar mora.

Polglasno je poklical: — Janez!

Nekdo drugi se je v spanju obrnil, Janez pa se ni zdramil.

Tinetu se je počasi stegnila roka. Doteknila se je Janezove glave in se počasi plazila med senom. Živci so trepetali.

Nenadoma so prsti začutili uro.

Naglo je potegnil Tine roko k sebi.

Dvignil se je na prste.

Uro je stlačil v žep.

Klecaje v kolenih je šel proti luknji, iz katere se je prišlo na lestvo.

Tako je sredi noči izginil.

10

Ko se je Janez proti jutru vzbudil, je že v polspanju zagorelo v njem: ura.

Stegnil je roko. Zaiskal med senom.

Ure ni biló.

Naglo je skočil kvišku in začel premetavati seno. Nič.

Kri mu je zastala po žilah.

Ozrl se je okrog.

Skozi špranje se je v razah svetilo jutro.

Tineta ni biló.

Janez je zaškripal z zobmi. Ura!

Začel je vpiti.

Zaspani glasovi so mu odgovarjali. Spalci so se jezili. Nekdo je zavpil: Mir! Drugi se je oglasil: — Ven ž njim!

Janez se je ves tresel.

Vpil je in kričal na ves glas:

— Ura! Kje je ura?

Pretipal je vsakogar. Dopovedoval, kaj se je zgodilo.

Nekateri so se smejali. Eden je dejal: Tine!

Janez je bil ves bled.

Tine! Ura!! Deske!!!

On je vzel, hudič, je škripal.

Planil je proti lestvi.

In ko je šel mimo točilnice, si ni upal vanjo, toda vse je zavrelo v njem.

Ura, ura, ura!

II

Ni šel na delo.

Ves dan je iskal Tineta po mestu.

Tudi v gostilne je zašel.

Pil je za denar, ki mu je še ostal od ure.

Proti večeru pa ga je prineslo v točilnico.

Vstopil je ves razmršen. Z motnimi očmi se je ozrl okrog sebe.

Zakajeno je biló. Polno ljudi. Angela pri sodih, med kozarci in steklenicami. Poleg nje: Tine. Prijemal jo je za roko in ji nekaj dopovedoval.

Janez je za trenutek obstal pri vratih.

A! je stisnil iz sebe. Ves se je stresel.

Stisnil je pesti.

Stopil je naprej. Korak za korakom. Naravnost k mizi, venomer gledajoč Tineta. Ta je prebledel in se plašno ozrl okrog sebe.

Pa že je bil Janez pri njem.

— Kje je ura? je zavpil in zamahnil z roko po zraku.

Tine se je po sili nasmehnil, s prsti je naznačil, da je šla bogvekam in je rekel: — Ni je!

Janez je zahropel: Ni je? Ni je?

Zakričal je s tako čudno hripavim glasom, da je mahoma zavladal oster mir.

Angela se je nerazumljivo smehljala.

— Ali je res ni? je Janez še enkrat vprašal s tišjim glasom, ko da se kroti. Ustnice so se mu tresle. Oči so bile trde ko jeklo.

Tine se je nasmehnil, odkimal in se hotel izgubili odtod — ko je Janez nenadoma stegnil roke in ga zgrabil za vrat.

Kar bom ga, si je mislil, če je sploh kaj mislil.

Trdo je stisnil prste. Zaril jih je v meso.

Goltal je: — Ni je? A? Ni je! Hudič!

Ničesar ni videl. Ustnice so se mu penile.

Planili so nanj.

Toda on se jih je otresel.

Angela je zbežala iz sobe na cesto. Tekala je ko brez uma semintja, vpila: Policija!

Njen glas je hripaje zajokal v temo.

Tine je grgal. Roki sta mu omahnili. Kri mu je šinila v obraz, da je bil ves rdeč. Hropel je. V očeh mu je ležal strah.

Janez pa je tiščal, ko da je zraščen ž njim. Penil se je in govoril nerazumljive besede.

In ko so ga nazadnje le odtrgali, se je ozrl okrog sebe, ko da se je prebudil.

Pogledal je na tla.

Nepremično je ležal Tine na podu in ga strahotno gledal z izbuljenimi, osteklenelimi očmi.

Janez je opotekaje omahnil in se oprijel omare.

Nič ni dejal.

Ko so ga uklenili, je bil miren.

Tiho je šel ž njimi.

IN SOLNCE JE OBSTALO

ROMAN — FRANCE BEVK

Ena in dvajseto poglavje. (Nadaljevanje.)

Preteklo je osem dni. Dora je stopila v ozko, temno predmestno ulico, zavila v eno tistih starinskih hiš, ki imajo vse polno zavitih stopnic, škripajočih hodnikov in temnih vrat. Ko jo je objel kislikast vonj po uboštvu, po vlagi in trohnobi, je občutila tesnobo, kakor da bi hodila po razvalinah srednjeveškega gradu.

Iskala je Peršiča. Odkar je napravil maturo, se je znova preselil k svojim staršem. Iz krdela otrok sredi dvorišča se je dvignil paglavec in ji pokazal na nizka, črvojedna vrata.

Dora je potrkala. Odprla ji je visoka, suhljata ženska nagubanega obraza in objokanih oči. Njen pogled je bil prav tako prijazen kot začuden; roka ji je nehote segla po predpasniku, v katerega si je obri-sala prste.

„Jaz sem Dora Humarjeva“, je spregovorila učiteljica in se ozrla v temen, siromašen prostor, ki se je odpiral za žensko. Bil je natrpan s starinskim pohištvom in razno šaro; zdelo se ji je, da sliši glasove in korake, ki se bližajo. „Ali stanuje tu abiturijent Peršič? Iskal me je...“

Preden je ženska utegnila odgovoriti, se je prikazal dijak. Njegove-mu širokemu smehu se je pridružilo nekaj tožnega, dotlej neznanega. Za njegovim hrbtom je stal širok človek z oglatim obrazom in razmršeno brado. Ta je gledal Doro mračno, izpod čela, skoraj z neko mržnjo.